

DIŞ-GÖÇ ve DİN

(ALMANYADAKİ TÜRKLERİN DİNİ HAYATINA
İLİŞKİN SOSYOLOJİK BİR ÇÖZÜMLEME)

Dr. İsmail ALTINTAŐ

İstanbul 2007

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	9
TABLolar LİSTESİ.....	11
ÖNSÖZ	15

GİRİŞ

I. KONU ve PROBLEM.....	17
II- AMAÇ ve ÖNEM	23
III- İLGİLİ LİTERATÜR.....	25

I. BÖLÜM

GÖÇ, TOPLUMSAL/KÜLTÜREL DEĞİŞME ve FETVA İLE İLGİLİ KAVRAM ve TANIMLAR

I	GÖÇ, TOPLUMSAL ve KÜLTÜREL DEĞİŞME İLE İLGİLİ KAVRAM ve TANIMLAR.....	33
	A- GÖÇ ve DIŞ GÖÇ	33
	B- SOSYAL HAREKET ve SOSYAL HAREKETLİLİK.....	35
	C- KENTLEŞME/ŞEHİRLEŞME	36
	D- SOSYALLEŞME ve SOSYAL BÜTÜNLEŞME	37
	E- SOSYAL DEĞİŞME ve SOSYAL FARKLILAŞMA/AYRIMLAŞMA	37
	F- ENTEGRASYON/UYUM, ASİMİLASYON ve ADAPTASYON/UYARLANMA	38
	G- ENDÜSTRİ TOPLUMU-ENDÜSTRİLEŞME.....	41
	H- KÜLTÜR ve KÜLTÜREL DEĞİŞME	42
	İ- YABANCILAŞMA	43
	J- DİASPORA	44
	K- GELENEK ve MODERNİTE, MODERNLEŞME, ÇAĞDAŞLAŞMA, BATILILAŞMA	46
	L- KARMA EVLİLİKLER.....	47
	M- AZINLIK GRUPLARI.....	48
	N- ÇATIŞMA	48
	O- CEMAATLEŞME.....	49
	P- YAPISALCILIK.....	50
	R- AZINLIKLAR ve DENETİMLİ İYİLEŞTİRME KURAMI	50
	S- ETNİK GRUPLAR ve DEĞİŞİM DÖNÜŞÜM KURAMI	50
II.	FETVA KAVRAMI ve FETVA KURUMU İLE İLGİLİ KAVRAM ve TANIMLAR.....	51
	A- KAVRAM OLARAK FETVA.....	51
	1. İfta ve Fetva	51
	2. Müstefti (Fetva İsteyen).....	52

3. Fıkıh, Fıkıh Usûlü ve Fakih.....	52
4. Müftü ve Müçtehit	53
5. İctihat.....	54
6. Mezhep ve Taklit	55
7. Bid'at ve Hurafe.....	56
8. Şeyhulislam	56
B- TARİHSEL SÜREÇTE FETVA KURUMU.....	57
1. Hz. Peygamber'den Osmanlı Devletine Kadar Olan Dönem.....	60
2. Osmanlı Dönemi	62
a) Fetvahane (Bab-ı meşihat)	65
b) İfta Usulü ve Kaynakları	66
c) Fetvanın Şekli ve Esası.....	67
3-Cumhuriyet Dönemi	68
4-Diyanet İşleri Başkanlığı	70
5. Fetvaların Önemi.....	72

II. BÖLÜM

TÜRKLERİN ALMANYA'YA GÖÇ SERÜVENİ, ETKİLER ve ALMANYA'DAKİ DİNİ YAPILANMA

I	YURT DIŞINA GÖÇ OLAYININ TARİHÇESİ	77
	A- YURT DIŞINA TÜRK İŞÇİ GÖÇÜ	77
	B- DEMOGRAFİK ve SOSYAL DURUM.....	84
	C- ALMANYA'YA TÜRK İŞÇİ GÖÇÜNÜN SONUÇLARI	85
	D- ALMANYA'DA TÜRK TOPLULUĞU	87
	E- ALMANYA'DA İSLAMİYET	94
II	GÖÇÜN SOSYO-KÜLTÜREL ETKİLERİ.....	101
	A- SOSYO-KÜLTÜREL DEĞİŞİM, YENİDEN SOSYALLEŞME ve YABANCILAŞMA.....	103
	B- ALMANYA'DA DİN EĞİTİMİ	110
	C- DİN EĞİTİMİ AÇISINDAN CAMİLERİN FONKSİYONLARI	114
III	ALMANYA'DA DİNİ GRUP, CEMAAT, ORGANİZASYON ve BİRLİKLER	121
	A- DİYANET İŞLERİ TÜRK-İSLAM BİRLİĞİ	125
	B- AVRUPA MİLLİ GÖRÜŞ TEŞKİLATI (AMGT)	129
	C- İSLAM KÜLTÜR MERKEZLERİ BİRLİĞİ	131
	D- AVRUPA DEMOKRATİK ÜLKÜCÜ TÜRK DERNEKLERİ FEDERASYONU	133
	E- AVRUPA TÜRK- İSLAM BİRLİĞİ (ATİB)	134
	F- İSLAMİ CEMİYETLER ve CEMAATLER BİRLİĞİ.....	136
	G- CEMAAT-İ NUR (NURCULAR)	138
	H- FETHULLAH GÜLEN CEMAATİ	138
	İ- AVRUPA NİZAM-I ALEM FEDERASYONU	140
	J- AVRUPA ALEVİ BİRLİKLERİ FEDERASYONU (AABF)	140
	K- CUMHURİYETÇİ EĞİTİM ve KÜLTÜR MERKEZİ (CEM VAKFI).....	141

L- ŞEYH NAZIM KIBRİSİ CEMAATİ.....	141
M- ADIYAMAN MENZİL CEMAATİ (DORTMUND).....	143
N- DİĞER GRUPLAR.....	144

III. BÖLÜM YÖNTEM

I- ARAŞTIRMANIN MODELİ	149
II- SAYILTILAR	150
III- DENENCELER.....	151
IV- SINIRLILIKLAR.....	152
V- EVREN ve ÖRNEKLEM.....	153
VI- VERİLERİN DERLENMESİ	153
VII- ÖLÇME ARACI.....	154
VIII-UYGULAMA.....	155
IX- VERİLERİN ÇÖZÜMÜ ve YORUMLANMASI.....	155

IV. BÖLÜM

FETVALAR ve ARAŞTIRMA BULGULARI IŞIĞINDA ALMANYA KÖLN AACHEN BÖLGESİNDE DİNİ HAYAT

I	ARAŞTIRMA ALANININ GENEL ÖZELLİKLERİ.....	159
	A- KÖLN AACHEN BÖLGESİNDE TÜRKLER.....	159
	B- KÖLN AACHEN BÖLGESİNDE DİNİ YAPI	160
II	BULGULAR	163
	A. FETVALARLA İLGİLİ BULGULAR.....	163
	1-Fetva İsteyenlerin Demografik ve Sosyal Özellikleri.....	163
	a-Cinsiyet.....	163
	b-Yaş.....	164
	c-Meslek.....	164
	d-Öğrenim Durumu.....	165
	e-Önceki İkametgah.....	166
	f-Şimdiki İkametgah	166
	g-Fetva İsteme Şekli.....	167
	2- Fetva İstenen Konularla İlgili Bulgular	167
	a-Fetva Konularıyla İlgili Genel Bulgular	167
	b-İman Konularıyla İlgili Bulgular	168
	c-İbadet Konularıyla İlgili Bulgular	169
	d-Muamelat Konularıyla İlgili Bulgular	170
	e-Ahlak Konularıyla İlgili Bulgular	171
	f-Psiko-Sosyal Konularla İlgili Bulgular.....	171
	B- UYGULAMALI ARAŞTIRMA İLE İLGİLİ BULGULAR.....	173
	1. Araştırmaya Katılanların Demografik ve Sosyo-Ekonomik Özellikleri	173

a- Cinsiyet.....	173
b-Yaş	174
c-Doğum Yeri	174
d-Türkiyede'ki Doğum Yeri	175
e-Türkiye'deki İkametgah	175
f-Medeni Durum	176
g-Almanya'da İkamet	176
h-Almanya'da Bulunma Süresi	176
i-Öğrenim	177
j-Meslek.....	177
k-Ailedeki Birey Sayısı	178
l-Aylık Gelir.....	178
2- Uygulamalı Araştırmadan Elde Edilen Bulgular	178
a-Inanç, İbadet ve Dindarlıkla İlgili Bulgular	179
b-Dini Bilgilenme ve Eğitimle İlgili Bulgular	182
c-Din Görevlileri ve Diyanetle İlgili Bulgular	186
d-Cemaatlerle İlgili Bulgular.....	189
e-Ticaret ve Meslek Hayatıyla İlgili Bulgular.....	190
f-Kadın-Erkek İlişkileriyle İlgili Bulgular	191
g-Günlük Hayatta Diğer Dinlere Mensup Olanlarla İlişkilere İlişkin Bulgular.....	194
h-Günlük Hayatta Karşılaşılan Dini Problemlerle İlgili Bulgular.....	196
III TARTIŞMA ve YORUMLAR	201
A- İMAN, İBADET, DİN ve DINDARLIK ALGILARI.....	201
B- DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI ve DİNİ HAYAT	206
C- EĞİTİM, DİN EĞİTİMİ ve DİNİ KAYNAKLAR	213
D- KENTLEŞME ve ALMANYA'DA DINDAR OLMAK	218
E- MUHATAP PROBLEMİNİN DİNSEL HAYATA YANSIMALARI	221
F- SOSYAL HAYATTA DİN TANIMLARI BAĞLAMINDA İSLAM	223
G- CEMAATLER ve DİN YORUMU	227
H- MİLLİ ve KÜLTÜREL DEĞERLERE BAĞLILIK, GÜNLÜK HAYAT.....	233
İ- AİLE, KADIN ERKEK İLİŞKİLERİ ve KADIN SORUNSALI	238
J- DİĞER DİNLER, İSLAM ve DİYALOG.....	245
K- DİĞER DİNLER ve KUTLAMA (Yılbaşı-Noel-Karnaval) TÖRENLERİ	249
L- AHLAK ve İNSANLARARASI İLİŞKİLER, DİNİ GÜNLÜK HAYAT.....	250
M- TİCARET ve MESLEK HAYATI.....	252
GENEL DEĞERLENDİRME ve SONUÇ	255
BİBLİYOGRAFYA.....	263
EK-I	277
EK-II: ANKET FORMU ÖRNEĞİ.....	279
EK-III FETVA FORMU ÖRNEĞİ.....	285

KISALTMALAR

AABF	: Avrupa Alevi Birlikleri Federasyonu
ADÜTF	: Avrupa Demokratik Ülkücü Türk Federasyon
agb	: adı geçen bildiri
age	: adı geçen eser
agt	: adı geçen tez
agm	: adı geçen makale
AMGT	: Avrupa Milli Görüş Teşkilatı
ANF	: Avrupa Nizam-ı Âlem Federasyonu
AschO	: Allgemeine Schulordnung
ATİB	: Avrupa Türk-İslam Birliği
AÜİFD	: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
Bkz	: bakınız
BRD	: Bundesrepublik Deutschland
c.	: cilt
Çev	: Çeviren
DİA	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
DİTİB	: Diyanet İşleri Türk-İslam Birliği
DİYK	: Din İşleri Yüksek Kurulu
Eds.	: edisyon
E.Ü	: Erciyes Üniversitesi
EÜİFD	: Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
EÜSBE	: Erciyes Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü
FAZ	: Frankfurter Allgemeine Zeitung
H.	: Hicri
Haz.	: hazırlayan
İ Ü	: İstanbul Üniversitesi

İA	: Milli Eğitim Bakanlığı İslam Ansiklopedisi
İGMG	: Islamische Gemeinschaft Milli Görüş
İSAM	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi
M.	: Miladi
md.	: madde
MÜ	: Marmara Üniversitesi
MÜİFD	: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
No	: numara
NRW	: Nord-Rhein Westfalen
Ö.	: ölümü
s.	: sayfa
Sa.	: Sayı
ts.	: tarihsiz
vb.	: ve benzeri
VIKZ	: Verband der Islamischen Kulturzentren
y.y.	: yüzyıl
Yay.	: yayınevi, yayınlayan
ZfT	: Zeitschrift

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Fetva İsteyenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	163
Tablo 2: Fetva İsteyenlerin Yaşlarına Göre Dağılımı	164
Tablo 3: Fetva İsteyenlerin Mesleklerine Göre Dağılımı	164
Tablo 4: Fetva İsteyenlerin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı	165
Tablo 5: Fetva İsteyenlerin Önceki İkametgâhlarına Göre Dağılımı	166
Tablo 6: Fetva İsteyenlerin Şimdiki İkametgâhlarına Göre Dağılımı	166
Tablo 7: Fetva İsteyenlerin Fetva İsteme Şekillerine Göre Dağılımı	167
Tablo 8: Fetvaların Konularına Göre Genel Dağılımı	167
Tablo 9: İmanla İlgili Fetvaların Konularına Göre Dağılımı	168
Tablo 10: İbadetle İlgili Fetvaların Konularına Göre Dağılımı	169
Tablo 11: Muamelatla İlgili Fetvaların Konularına Göre Dağılımı	170
Tablo 12: Ahlakla İlgili Fetvaların Konularına Göre Dağılımı	171
Tablo 13: Psiko-Sosyal Konularla İlgili Fetvaların Dağılımı	171
Tablo 14: Ankete Katılanların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	173
Tablo 15: Ankete Katılanların Yaşlarına Göre Dağılımı	174
Tablo 16: Ankete Katılanların Doğum Yerlerine Göre Dağılımı	174
Tablo 17: Ankete Katılanların Türkiye'deki Doğum Yerlerine Göre Dağılımı	175
Tablo 18: Ankete Katılanların Türkiye'de İkamet Ettikleri Yerlere Göre Dağılımı	175
Tablo 19: Ankete Katılanların Medeni Durumlarına Göre Dağılımı	176
Tablo 20: Ankete Katılanların Şu Anda İkamet Ettikleri Yerlere Göre Dağılımı	176
Tablo 21: Ankete Katılanların Almanya'da Bulunma Sürelerine Göre Dağılımı	176
Tablo 22: Ankete Katılanların Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı	177
Tablo 23: Ankete Katılanların Mesleklerine Göre Dağılımı	177
Tablo 24: Ankete Katılanların Ailelerindeki Birey Sayısına Göre Dağılımı	178
Tablo 25: Ankete Katılanların Aylık Gelirlerine Göre Dağılımı	178

Tablo 26: Ankete Katılanların Dindarlık Durumlarına Göre Dağılımı	179
Tablo 27: Ankete Katılanların Dini Faaliyetlere Katılma Sıklığına Göre Dağılımı.....	179
Tablo 28: Ankete Katılanların Sihir, Büyü, Muska ve Fala İlişkin Kanaatlerine Göre Dağ...	179
Tablo 29: Ankete Katılanların İbadetleri Yerine Getirme Sıklığına Göre Dağılımı	180
Tablo 30: Ankete Katılanların Düzenli Olarak Yaptıkları İbadetlere Göre Dağılımı.....	180
Tablo 31: Ankete Katılanların Yaptıkları Hayır İşlerine Göre Dağılımı	181
Tablo 32: Evlerinde Bulunan Dini İçerikli Kitaplara Göre Dağılımı	182
Tablo 33: Ankete Katılanların Dini Bilgi Düzeylerine Göre Dağılımı	182
Tablo 34: Dini Kitapları Anlama Zorluğuna Göre Dağılımı.....	183
Tablo 35: Dini Konularda Başvurdukları Yerlere Göre Dağılımı	183
Tablo 36: Din Görevlisine Başvurdukları Konulara Göre Dağılımı	184
Tablo 37: Ankete Katılanların Din Görevlilerinin Kendilerini Yeterince Bilgilendirip Bilgilendirmediklerine Göre Dağılımı	185
Tablo 38: Ankete Katılanların TV'deki Dinsel İçerikli Tartışma Programlarına İlişkin Kanaatlerine Göre Dağılımı.....	185
Tablo 39: Ankete Katılanların Din Eğitimi Aldıkları Yerlere Göre Dağılımı	185
Tablo 40: Ankete Katılanların Çocukların Din Eğitimi Nereden Almaları Gerekliğine İlişkin Kanaatlerine Göre Dağılımı	186
Tablo 41: Ankete Katılanların Dini Konuları Konuşma Sıklığına Göre Dağılımı	186
Tablo 42: Din Görevlisinin Konuşma Dilini Anlaşılır Bulup Bulmamalarına Göre Dağılımı	186
Tablo 43: Ankete Katılanların Din Görevlisini Mesleki Bakımdan Yeterli Bulup Bulmamalarına Göre Dağılımı	187
Tablo 44: Ankete Katılanların Din Görevlisinden Aldıkları Cevapları Yeterince Tatmin Edici Bulup Bulmadıklarına Göre Dağılımı	187
Tablo 45: Ankete Katılanların Hangi Kurumların Cevaplarını Tatmin Edici Bulduklarına Göre Dağılımı	187
Tablo 46: Ankete Katılanların Tercih Ettikleri Dinsel Yaşam Türüne Göre Dağılımı.....	188
Tablo 47: Ankete Katılanların Din Görevlilerinin Kendilerine Karşı Tutumlarını Değerlendirmelerine Göre Dağılımı.....	188
Tablo 48: Ankete Katılanların Dini Konuları Paylaştıkları Kişi ve Kaynaklara Göre Dağılımı	189
Tablo 49: Ankete Katılanların Ramazan'ın Başlangıcı Diyanet İşleri Başkanlığınca Belirlenmelidir Önermesine İlişkin Kanaatlerine Göre Dağılımı.....	189
Tablo 51: Tasarruflarını Değerlendirme Şekline Göre Dağılımı	190
Tablo 52: Alışveriş Yaptıkları Yerlere Göre Dağılımı	191
Tablo 53: Ankete Katılanların Et Mamulleri Türk Marketlerinden Alınmalıdır Önermesine İlişkin Kanaatlerine Göre Dağılımı	191
Tablo 54: Ankete Katılanların Müslüman Olmayanlarla Evliliği Onaylayıp Onayla- mamalarına Göre Dağılımı	191

Tablo 55: Ankete Katılan Bekârların Evlilik Tercihlerine Göre Dağılımı.....	192
Tablo 56: Ankete Katılanların Tokalaşma Dinen Sakıncalıdır Önermesine İlişkin Kanaatlerine Göre Dağılımı.....	192
Tablo 57: Ankete Katılanların Türk Erkeklerinin Yabancı Kadınlarla Evlenmesi Yanlıştır Önermesine İlişkin Kanaatlerine Göre Dağılımı	192
Tablo 58: Ankete Katılanların Türk Kadınlarının Yabancı Erkeklerle Evlenmesi Yanlıştır Önermesine İlişkin Kanaatlerine Göre Dağılımı	193
Tablo 59: Ankete Katılanların Türk Erkeklerinin Alman Kadınlarla Nikâh Dışı İlişkileri Doğrudur Önermesine İlişkin Kanaatlerine Göre Dağılımı	193
Tablo 60: Ankete Katılanların Almanya'ya Geldikten Sonra Hıristiyan Toplumuna Karşı Bakış Açılarının Değişip Değişmediğine Göre Dağılımı.....	194
Tablo 61: Ankete Katılanların Noel, Karnaval vs. Kutlamak Doğrudur Önermesine İlişkin Kanaatlerine Göre Dağılımı.....	194
Tablo 62: Ankete Katılanların Türk Çocuklarına Alman İsimleri Koymak Doğrudur Önermesine İlişkin Kanaatlerine Göre Dağılımı	194
Tablo 63: Ankete Katılanların Almanlarla Alkollü Eğlence Yapılabilir Önermesine İlişkin Kanaatlerine Göre Dağılımı.....	195
Tablo 64: Ankete Katılanların Hıristiyanlar da Cennete Girecektir Önermesine İlişkin Kanaatlerine Göre Dağılımı.....	195
Tablo 65a: Ankete Katılanların Yaşadıkları Toplumda Karşılaştıkları En Önemli Probleme Göre Dağılımı	196
Tablo 65b: Ankete Katılanların Yaşadıkları Toplumda Karşılaştıkları İkinci Önemli Probleme Göre Dağılımı	197
Tablo 65c: Ankete Katılanların Yaşadıkları Toplumda Karşılaştıkları Üçüncü Önemli Probleme Göre Dağılımı	197
Tablo 66: Ankete Katılanların Alkole Karşı Tutumlarına Göre Dağılımı.....	198
Tablo 67: Ankete Katılanların Geleneklerinin Değişip Değişmediğine İlişkin Kanaatlerine Göre Dağılımı.....	198
Tablo 69: Tesettür Zorunludur Önermesine İlişkin Kanaatlerine Göre Dağılımı	199
Tablo 70: Ankete Katılanların Kızlar ve Erkekler Birlikte Spor Yapabilirler Önermesine İlişkin Kanaatlerine Göre Dağılımı.....	199
Tablo 71: Ankete Katılanların Şans Oyunlarından Kazanılan Helaldir Önermesine İlişkin Kanaatlerine Göre Dağılımı.....	200
Tablo 72: Ankete Katılanların Flört Sakıncalıdır Önermesine İlişkin Kanaatlerine Göre Dağılımı.....	200
Tablo 73: Ankete Katılanların Ergen Kız Çocuklarını Yatılı Gezilere Göndermek Yanlıştır Önermesine İlişkin Kanaatlerine Göre Dağılımı	200

ÖNSÖZ

Toplumların bünyesinde din sürekli varolagelmiş, onların sosyo-kültürel ve toplumsal yaşayışlarında temel ve yapısal bir unsur olarak yerini almıştır. Bu durum, doğal olarak Din Sosyolojisini ve dolayısıyla araştırmacılarını, dünyada ve Türkiye’de son yıllarda önemi gittikçe artan din ve toplum ilişkileri üzerinde incelemeler yapmaya yöneltmektedir.

Bu bağlamda Türkiye’den Almanya’ya göç eden, artık başka ve yeni statüleri de olan Türk göçmenlerinin dini ve sosyal problemlerini araştırma ve betimlemeyi amaçlayan bu çalışma, araştırmacının bizzat içinde bulunduğu ortamı gözlemlemesi sonucundan hareketle başlatılmıştır. Almanya gurbet mi, bir göç ülkesi mi, yoksa yeni bir vatan mı sorularının cevaplarına göre statüsü değişen Türk topluluğu, bu tartışmalar arasında gerçek kimliğini oluşturmada zorlanmaktadır. Diğer taraftan kendi sorunlarını dile getirecek sosyal bilimcilerin hem nicelik hem de nitelik olarak henüz istenilen düzeye gelememiş olması da bir başka büyük açmazdır. Bu çalışmanın açıkça dile getirilmeyen, ama geri planda önemli bir motivasyon zeminini oluşturan gayesi bu olarak açıklanabilir.

Araştırmanın beklenen varsayımları doğrulamasında fetva ve anket desteği kadar dolaysız ve katılımlı gözlemin de katkısı oldukça önemlidir. Bununla birlikte benzer sıkıntıları yaşamamanın getirdiği sosyo-kültürel psikolojinin de çalışmaya yansımalarının kaçınılmaz olduğu aşikârdır.

Bu çalışma, Giriş ve Sonuç hariç dört bölümden oluŐan bir araştırma modeli olarak düzenlenmiŐtir. Birinci Bölüm’de araştırmanın teorik çerçevesini oluŐturana gç ve fetva kavramları ve bunlara bağlı kavram ve tanımlar ele alınıp değerlendirilmektedir.

İkinci bölüm dış göçün Türkler açısından oluŐturduėu kültürel deėiŐimleri ve Almanya’da Türkler’e ait dini ve kültürel organizasyonları içine almaktadır.

nc Bölüm’de araştırmanın yöntemi ve uygulanan tekniklerle ilgili bilgiler verilmekte; Dördüncü Bölüm’de ise, derlenen fetvalar ve uygulamalı araştırmadan elde edilen bulgular, analiz ve yorumlar yer almaktadır.

AraŐtırmam esnasında birçok kurum, kuruluŐ ve kiŐiden düŐünsel açıdan destek gördüğümüzü ifade etmeliyim. Bu çalışmanın konusunu ve temel çatısını oluŐtırmada ve her aŐamasında yardımlarını esirgemeyen sayın hocam Prof. Dr. nver Günay’a, bakış açılarından yararlandığım Prof. Dr. Yunus Apaydın, Prof. Dr. Hüsnü Ezber Bodur, Prof. Dr. Abdulvahap TaŐtan ve Doç. Dr. Celalettin elik’e teŐekkürü bir borç bilirim.

Son olarak eŐ ve çocuklarıma, ayrıca çalışmanın veri tabanını oluşturan ve sorularımıza samimi cevaplar veren Almanya Köln-Aachen bölgesinde yaŐayan Türklere de teŐekkür ediyorum.

Onlar olmasalardı, çalışma gerçekçi olma sınırına yaklaŐamazdı.

İsmail AltıntaŐ
Köln - 2007